

Yükseköğretimin uluslararasılaşması ve küresel hareketlilik

Kitabın editörü: Bernhard Streitwieser

Gülşah TAŞÇI KAYA*

Kitabın Orijinal Adı: Internationalisation of Higher Education and Global Mobility

Kitabın Editörü: Bernhard Streitwieser

Yayınevi: Oxford: Symposium Books

Basım Yılı: 2014

Sayfa Sayısı: 320

ISBN: 978-1-873927-42-7

Yükseköğretimde uluslararasılaşma, küreselleşmenin doğal ve kaçınılmaz bir sonucudur. Tarihte geriye doğru gidilir ve üniversitenin ortaya çıkış sürecine bakılırsa üniversitelerin ilk kurulduğu andan itibaren doğasının buna müsait olduğu görülebilir. Nitekim Ortaçağ Latince'sinden gelen üniversite, yerel bölgenin dışından, uzak yerlerden gelen öğrencileri de kabul eden okul anlamına gelmekteydi (Kenan, 2012). Yükseköğretimde uluslararasılaşmanın ilk biçimleri ise daha ortaçağlardan itibaren üniversiteler arasında “bilgi ve öğrenci değişimi” olarak gözlenmiş (De Wit, 2002, s. 5), modernlik öncesi uluslararasılaşma amacını taşıyan bir misyonu içerecek biçimde yerleşerek, kültürlerarası kolektif bilincin oluşmasını sağlamada bir boyutuyla kaynaşma çerçevesinde “bütünleşme” yaşanmıştır.

Günümüzde ise yükseköğretim deneyiminin küreselleşmesinin bir göstergesi olarak üniversitelerin strateji planlarında uluslararasılaşmaya yer vermesi (Allen ve Ogilvie, 2004), küresel öğrenci hareketliliği ve küreselleşme stratejileri 21.yüzyılın en hızlı gelişen eylemsel politikaları arasında yer almasına yol açmaktadır. Bu gelişmelere paralel olarak yükseköğretimin yapılandırılması sürecinde uluslararasılaşma üzerine yapılan çalışmaların da gün geçtikçe arttığını belirtmek gerekir. Birçok ülkede olduğu gibi *OECD: Education at a Glance* ya da Eurydice ise *Key Data Series, Thematic Reports* gibi yayınlarıyla küresel bağlamda yükseköğretim alanında

* Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, EYPTE Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi, gulsah@yaho.com

karşılaştırılabilir veriler geliştirerek yükseköğrenimin gelecek yıllarda alacağı konum hakkında öngörülerde bulunurken, yükseköğrenimde uluslararasılaşma hem ekonomik gelişmenin hem de sosyal ve kültürel bütünleşmenin en önemli yolu olarak görülmektedir. Bu değişimlere yanıt olarak da birçok ülkede yükseköğrenim reformları tartışılmakta, yeni politikalar oluşturulmakta; öğretimde kullanılan dil, verilen eğitimin içeriği, okulda ve sınıf içerisinde çok kültürlü ortam, öğretim çevresinin uluslararasılaşması, akademisyenlerin çok kültürlü ortamda öğretim becerilerinin geliştirilmesi, çoklu uzaktan öğrenme ders programları gibi stratejilerle süreç bir yönüyle tek tipleşirken, öte yandan da çoklu veya farklı kültürel öğrenim ve deneyim ortamları yaratarak zenginleştirilmektedir.

Tüm bu sorgulamalar ışığında yükseköğrenimin uluslararasılaşmasının ve küresel hareketliliğin etkilerini yerel ve küresel bazda temellendirildiği ve çeşitli argümanların irdelendiği, dünya yükseköğreniminin yapılanmasında, farklı coğrafyalardan ve kültürlerden gelen araştırmacıların bakış açılarını dikkate alarak inşa edilen ve Bernhard Streitwieser'in editörlüğünde hazırlanan *Internationalisation of Higher Educational and Global Mobility* başlıklı elinizdeki inceleme, alana önemli bir katkı sağlamaktadır. Daha öncede sempozyum kitapları serisi *Education in Germany since Unification* gibi seri editörlüğünü yapan David Phillips ve "*Research in International and Comparative Education*" başlığıyla editörlüğünü üstlenen Streitwieser'in katkılarıyla şekillenen ve Türkçeye *Yükseköğrenimin Uluslararasılaşması ve Küresel Hareketlilik* olarak çevirebileceğimiz bu eser, 17 araştırmacının hazırladığı makalelerin 3 bölüm halinde tasnif edildiği bir sempozyum çalışmasından oluşmaktadır. Yükseköğrenimde uluslararasılaşmanın farklı açılarına değinen makalelerin yer aldığı iyi bir derleme özelliği taşıyan bu eser, özellikle de eğitimde politika yapıcılar için, araştırmacılar ve öğrenciler için önemli bir perspektif sunmakta, ülkeye özgü detayları ile yükseköğrenimin uluslararasılaşma olgusunu anlamak isteyenler için yararlı deneyim ve kaynaklar ortaya koymaktadır. Ülkelerin bu resimdeki yerini tasvir eden bu çalışma, zaman zaman uluslararasılaşmanın artılarını gözler önüne sererken, diğer yandan dikkat edilmesi gereken ince hususlar konusunda da okuyucuyu uyaran diliyle etkileyici ve kanıta dayalı öngörülerıyla "gelecek yıllardaki yükseköğrenimin yapısını ve işleyiş felsefesini" gözler önüne seren anlatımıyla ve birçok uzmanın düşüncelerini ve beklentilerini bir araya getiren irdelemeleriyle evrensel bakış açısı sunmaktadır.

Eserin girişinde Simon Marginson'un "Önsöz" (ss. 7-9) başlıklı yazısı bulunmaktadır. Beş sayfalık giriş mahiyetindeki yazıda eğitim sistemlerini etkileyen dört küresel etkenin üzerinde durmuştur: İlk olarak, PISA'nın ortaöğretim politikasında ve uygulaması üzerinde büyüyen bir etkisi bulunduğunu ve temel performans göstergesi haline geldiğini, ikincisi, üniversite sıralamalarında özellikle araştırma derecelendirmelerinde ciddi artış sonucu, derecelendirmelerin uluslararası eğitim konusunda aile ve öğrencilerin alacağı kararlar konusunda oldukça etki sahibi olduğunu, üçüncüsü, 2011 Eylül'de Çoklu Online Ders (MOOC) programlarının baş göstermesiyle öğrenciler arasında meydana gelen değişimleri dile getirirken, son olarak da yazar, Doğu Asya ve Singapur'daki gelişmekte olan yükseköğrenimi yükselişini örnekendirerek sunar.

Eserin "İçerik" (ss. 11-18) kısmında Bernhard Streitwieser'in yükseköğrenimin uluslararasılaşma süreciyle ilgili tespitleri hem büyük olanakları hem de yüksek riskleri gözler önüne

sermektedir. Yazar, Jane Knight'ın (2012) uyardığı gibi planlanmayan, beklenmeyen sonuçları ve etkilerine karşı uyanık olunması gerektiğini vurgulamaktadır.

Kitabın birinci kısmı, günümüz öğrenci ve akademik personel hareketliliğini etkileyen unsurları ve eğilimlerin hali hazırdaki geniş bir resmini küresel boyutta ortaya koymaktadır. “İlk bölümde” (ss. 19-34) Rahul Choudaha ve Hans De Wit, gelecekte öğrenci hareketliliğinin alacağı yönü kıyaslayıcı ve eleştirel perspektifte değerlendirmektedirler. Özellikle de 11 Eylül 2001 ve 2008 finansal krizini etkilerini geliştirmekte olan ülkelerde Asya, Afrika ve Latin Amerika’da görülen küresel bilgi ekonomisinin değişimi ile öğrenci hareketliliğini değiştirmeye ve dönüştürmeye devam etme sürecini ele almaktadırlar. Ayrıca önümüzdeki on yıl içinde, İngilizce öğretiminin itici bir faktör olmaya devam edeceği ile ilgili öngörüler yapılmaktadır. “İkinci bölümde” (ss. 35-42) Darla Deardorff, üniversitelerdeki küresel hareketlilik sonunda ne olacağını, programların neyi başarmayı beklediğini yansıtıcı sorularla ilişkilendirmektedir. Deardorff, uluslararasılaşma sürecinde yükseköğrenimin temel sorumluluklarının gerçekte ne olduklarını sorgular ve araştırmacıların ve yöneticilerin küresel hareketlilikte “büyük resmi” görmeye ilgili gelecek için çeşitli dayanaklar göstermektedir. “Üçüncü bölümde” (ss. 43-58) Jane Knight, sınır ötesi eğitimin gelişimini ve zaman içerisinde tek karaktere büründürülmüş bir yapıya, ticarileştirilmiş ve oldukça rekabetçi bir yapıya dönüşümünü inceleyen bir çerçeve sunmaktadır. “Dördüncü bölümde” (ss. 59-72) Angeline Barrett, Michael Crossley ve Peter Titanji Fon, yükseköğrenimin uluslararasılaşmasını Kuzey-Güney çapraz kültürel işbirliği açısından ele alırken bu olgu üzerine yapılan çalışmaların genellikle öğretim ve öğrenim süreçlerine odaklandığını, araştırma üzerine etkileri ise daha iyi analiz edilmeyi beklediğini belirtmektedirler. “Beşinci bölümde” (ss. 73-86) Joan Dassin, Juergen Enders ve Andrea Kottmann, yükseköğrenime erişimde eksikliğe sahip olan öğrencileri kapsayan hareketlilik programlarının, imkân sunulduğunda daha çeşitli uluslararası ortamlarda ve eğitim sistemlerinde nasıl başarılı olabileceğini incelemektedirler.

Kitabın ikinci kısmında ise Avrupa, Orta Doğu, Birleşik Devletler, Afrika Asya ve Latin Amerikadaki uluslararasılaşma ve hareketlilik görünümüne işaret eden bölgesel çalışmalara değinilmiştir. “Altıncı bölümde” (ss. 87-98) Bernd Waechter, UNESCO, OECD ve EUROSTAT (UOE)’ye ait karşılaştırılabilir uluslararası ortak veri tabanından yararlanarak Avrupa öğrenci hareketliliğindeki son zamanların eğilimlerini ele almaktadır. “Yedinci bölümde “ (ss. 99-118) Thomas Norgaard, ‘Erasmus’un Annesi’ olarak bilinen, Dr. Sofia Corradi’ye atıfta bulunarak, geçmişten günümüze Erasmus’un tarihi perspektifine değinmektedir. “Sekizinci bölümde” (ss. 119-134) Justin J.W.Powell, Luxemburg ve Qatar Üniversitelerini -biri Avrupa diğeri Orta Doğuda olmak üzere- yüksek seviyede çeşitliliğe ve güçlü finansmana sahip ancak farklı ulusal iki kurumun uluslararasılaşma stratejilerini mukayeseli olarak ortaya koyarken, diğer yandan da bu iki kurumun nasıl bir profile sahip olduğunun genel bir çerçevesini sunmaktadır. “Dokuzuncu bölümde” (ss. 135-150) Anthony Welch, Güney Doğu Asya’nın bir bölgesinde İslami bilim merkezlerinin gelişimini, bölgedeki uluslararası öğrenci ve personel hareketlilik artışını ve Körfez ülkeleri ve daha geniş Arap dünyasından daha büyük oranda öğrenci alımı çabalarını incelemektedir. “Onuncu bölümde” (ss. 151-168) Jonathan Z. Friedman ve Cynthia Miller-Idriss, özellikle akademik hareketliliğin durumunu çoklu değişkenler açısından analizini

yaparken, orada çalışan personelin bakış açılarını, hareketliliğin nasıl organize edildiğini araştırmaktadırlar. “On birinci bölümde” (ss. 169-186) Rose Amazan, Etiyopya diasporasını konu edinirken, Etiyopya'nın becerikli diasporasını hareketlendirmenin ülkenin ulusal gelişimine nasıl önemli bir katkı sağlayabileceğine ve gerekli sosyal ve ekonomik kazançları elde edebileceğine dikkat çekmektedir. “On ikinci bölümde” (ss. 187-208) Jüergen Henze, Çin yükseköğreniminde devlet kontrollü uluslararasılaşmasındaki gelişimleri, strateji ve politika çıktılarındaki bölgesel ve kurumsal farklılıklar açısından ele alarak geniş bir çerçeve ortaya koymaktadır. “On üçüncü bölüm” (ss. 209-218) Anne Hickling-Hudson ve Robert F. Arno, yükseköğretimde, Küba'nın yerel ve uluslararası öğrenci hareketliliğindeki rolünü göstermeye çalışırken, Küba'nın uluslararasılaşma hareketliliğini nasıl organize ettiğini ortaya koymaya çalışmaktadır.

Son olarak üçüncü kısımdaki bölümler öğrenci ve yöneticilerin hareketliliğe katılım biçimleriyle ilgili konuları aydınlatır. “On dördüncü bölüm” (ss. 229-258), Anthony C. Ogden, Bernhard Streitwieser ve Emily R. Crawford, yükseköğrenimin uluslararasılaşması ve küreselleşmesine karşılık olarak, zaman içinde öğrenme anlarının nasıl değiştiğini incelemektedirler. “On beşinci bölüm” (ss. 259-286) Bernhard Streitwieser ve Van Winkle, Avrupa Erasmus Hareketlilik Programını ele almakta ve bu sürecin temel amaçlarından biri olan Avrupa kimlik duygusunun gelişimine yönelik bir inceleme yapmaktadırlar. “On altıncı bölüm” (ss. 287-300) Jos Beelen, öğrenci hareketliliğinin İngiltere, Hollanda ve Avustralya'da yükseköğrenim yapısı açısından rolünü araştırmaktadır. Kitabın son bölümünde (ss. 301-311), Lisa Loberg ve Val D. Rust tarafından, yurt dışına başarılı biçimde pek çok öğrenci gönderen kurumlarda çalışmış profesyonellerle yapılan görüşmelerle, uluslararası eğitime yüksek katılımın hangi faktörlerle sağlanacağı ve katılımı engelleyen faktörlerin üzerinden, hangi stratejiler ile gelineceği sorusuna yanıt bulmaya çalışılmaktadır.

Sonuç olarak “*Yükseköğretimde Uluslararasılaşma ve Küresel Hareketlilik*” yükseköğretimde küreselleşmenin değişik açılardan irdelenmesi sonucu ortaya çıkan anlayışların bir şemsiye altında toplandığı *karşılaştırmalı eğitim* üzerine önemli bir kitaptır. Bu kitap aynı zamanda değişen yükseköğrenim algısı, yaklaşımları ve felsefesi doğrultusunda değerlendirmeler yaparken; uluslararası gündemi gözeterek yükseköğrenimin yeniden yapılandırılması gerektiğine işaret ederken, öte yandan ülkelerin küresel çoğullaşma, çokkültürlüleşme ve standartlaşma arasındaki gerilimle küresel ve yerel boyutta yüzleşmeleri gereken çeşitli konuları ve zorlukları ortaya koymaktadır. Son olarak eğitimde politika yapımcılar için, araştırmacılar ve öğrenciler için veriye, kanıta dayalı önemli bir perspektif sunan bu kitabın, ülkeye özgü detayları ışığında yükseköğrenimin uluslararasılaşmasının manzarasını anlamak isteyenler için yansıtıcı bir bakış açısı ve düşünme anı sunduğunu söylemeliyim.

Kaynaklar

- Kenan, S. (2012). Üniversite. *TDV İslam Ansiklopedisi*. Türkiye Diyanet Vakfı (ss. 338-348). Ankara
- De Wit, Hans. (2002). Internationalization of higher education in the United States of America and Europe: A *Historical, Comparative and Conceptual Analysis*. Westport, Conn: Praeger: Greenwood Press. s.5.
- Allen, M. & Ogilvie, L. (2004). Internationalization of higher education: potentials and pitfalls for nursing education. *International Nursing Review*, 51(2), 73-80.

